

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

XXV. Soluuntur obiectiones ex Scriptura petitæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

eius sententiæ esset, non esse de iure diuino, vt sacrificium in vtraque specie necessariò confici debeat; quæ sententiæ suos habet patronos, vt Gabrielem lect. 84. in Canonem Missæ, & Ioannem Maiorem in 4. dist. 13. quæst. 3. & alios quosdam; vel quod indicauerit, ius diuinum ita interpretandum esse, vt excipiatur casus necessitatis. Et si enim sacrificium est imperfectum sine vtraq; specie, tamē præstat imperfectum habere, quam nullum; præsertim cum duæ illæ species, partes sacrificij sint integrantes potius, quam essentielles.

Deniq; hoc incommodum ipsis etiam aduersariis adedò visum est magnum, vt Philippus Melancthon in libro de vlti integri Sacramenti, scripserit Ruthenos ob vini inopiam rectè facturos, si pro vino vterentur $\tau\epsilon\ \upsilon\sigma\theta\omicron\mu\acute{\epsilon}\ \lambda\iota\tau\theta$, id est, aqua mellita, seu medone. Sed quis dedit Philippo auctoritatem mutandi Sacramentorum materiam?

Quantò sapientius Ecclesia Catholica non mutat Sacramentorum materias, sed incommodo illi medetur, vnam speciem tantum populis ministrando; quod quidem Deo placere, signis & prodigijs aliquando demonstratum est. Scribit Alexander Alensis in 4. parte summæ Theologicæ, quæst. 11. memb. 2. articul. 4. §. 3. in noua editione, quosdam Monachos aliquando, apud quos vsus erat vnus speciei, cepisse vtramque speciem postulare: sed interim accidisse, vt cum sacerdos inter sacrorum solennia hostiam frangeret, totum patenam concuum sanguine ex ipsa hostia profluente repletur. Quo significare voluit Deus, frustra illos tumultuari pro calice sanguinis, cum omnia haberent in specie illa panis, quam de more solebant accipere.

CAPVT XXV.

Soluuntur obiectiones ex Scriptura petite.

RESTAT nunc, vt ad argumenta aduersariorum respōdeamus, quæ illi partim ex Scripturis, partim ex Patribus, partim ex ratione desumunt. PRIMVS Scripturæ locus est Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Quem locum soli Bohemi obijciunt: Lucherani enim, & Calvinistæ nõ existimant Ioan. 6. de Sacramento Eucharistiæ tractari.

Tres

Tres solutiones à Catholicis datæ sunt. PRIMÆ est communis, quam etiam in 1. lib. attigi, dum locum Ioannis exponerem, vim huius præcepti in re, quæ sumitur, non in modo sumendi consistere. Continent enim verba illa: *Nisi manducaueritis*, nõ simplex præceptum, sed medium, seu remedium conseruandæ vitæ per Baptismum acceptæ, & consequenter præceptum, quia tenemur conseruare vitam. Vnde non obligant ista verba Catechumenos, quia nondum vitam per Baptismum acceperunt, quam conseruare debeant; neq; infantes baptizatos, quia non egent conseruatione vitæ, cum eam non possint amittere sine vsu rationis. Porro remedium conseruandæ vitæ non consistit in speciebus panis, & vini, neque in modo manducandi, & bibendi, sed in sumptione corporis, & sanguinis Domini: quocunque enim modo illa sumantur, modo verè sumantur, sumentem nutriunt, & reficiunt. Caro enim Domini verè est cibus, & sanguis verè est potus: ad solam igitur sumptionem illa verba obligant, non ad modum sumendi. Sumuntur autem verè tam corpus, quàm sanguis sub qualibet specie; igitur præcepto satisfaciunt, qui sub vna specie Sacramentum percipiunt. Accedit, quod ipse Dominus quod dixerat: *Nisi manducaueritis, & biberitis*, declarauit cum diceret: *Qui manducat me, & biberit propter me*. Idem enim est manducare carnem Christi, & bibere sanguinem eius; & totum Christum sumere: totum autem manducando sumimus, vt ipse fateretur.

Quod si aduersarij omninò conuincerent, quod tamè non faciunt, vim præcepti consistere in modo manducandi & bibendi, & planè sub præcepti obligationem cadere sumptionem sub tali, vel tali specie, adhuc nihil obtinerèt; tunc enim adhibenda esset SECVNDA solutio, quæ eiusmodi est; In Scripturis sæpenumero coniunctio, & accipitur pro disiunctiua: vt Act. 3. *Argentum, & aurum non est mihi*. Est enim sensus; Argentum, vel aurum non est mihi; siue, neque argentum, neque aurum est mihi: non enim aliter rectè S. Petrus docuisset, se pecuniariam elemosynam facere non potuisse. Ioan. 15. *Si non venissem, & loquutus fuisset eis, peccatum non haberent*. Sensus est; Si neque venissem, neque loquutus fuisset: subintelligitur enim negatio præcedens, more Hebraicæ linguæ, quam aliquando interpretes imitantur. Hebraei enim vt plurimum simplicem coniunctionem ponunt, cum tamen sub-

M m m s intelli-

intelligent negationem præcedentem; vt Psalm. i. in Hebræo est: *Non surgunt impij in iudicio, & peccatores in Concilio iustorum.* Sed quia subintelligitur negatio, ided rectè Latini verterunt: *Non resurgunt impij in iudicio, neque peccatores in concilio iustorum.* Ceterùm, vt dixi, interpretes non rarò imitantur phrasim Hebraicam: & hoc modo verba Domini Hebraicè, vel Syriacè à Domino pronunciata, Ioannes quidem Græcè scripsit, sed phrasim Hebraicam seruare potuit, vt hic sit sensus: *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & nisi biberitis eius sanguinem, id est, si neque manducaueritis, neque biberitis, &c. vel, si non manducaueritis, aut non biberitis.* Esse autem hoc modo ista verba intelligèda, probatur ex verbis sequentibus. Nam Dominus paulò post addit: *Qui manducat me, & uiuet propter me.* Et rursus ibidem: *Qui manducat hunc panem, & uiuet in æternum.* Quæ sanè falsa essent, si coniunctiuè, & non disiunctiuè intelligerentur illa verba: *Nisi manducaueritis, &c.*

Sed etiã si aduersarij has duas solutiones confutare possent, quod hæctenus non fecerunt, & omninò conuincerent, verba Domini intelligenda esse de modo manducandi, & bibendi, & coniunctim, non disiunctim: adhuc haberemus præsidium TERTIÆ solutionis. Multa enim præcepta sunt in Scripturis, quæ dantur vniuersæ Ecclesiæ, sed implenda per aliquos, non per singulos; quod obseruandum esse monet B. Augustinus in explicatione Scripturarum, lib. 3. doctrinæ Christianæ, cap. 17. Tale est illud: *Crescite, & multiplicamini;* id enim dicitur humano generi, sic tamen, vt satis sit, si per aliquos species humana propagetur, & non cogantur omnes liberis procreandis operam dare. In hunc igitur modum possunt hæc verba explicari: *Nisi manducaueritis, &c.* id est, nisi sint in Ecclesia aliqui, qui hoc Sacramentum sub vtraque specie sumant, non habebitis vitam in vobis. Si enim nulli tales sint, consequenter nulli erunt; qui Sacramentum conficiant, nulli qui ministrent: atque ita peribit totus fructus saluberrimi Sacramenti. Sed de hoc loco satis dictum est.

SECVNDVS locus, qui est planè Achilles, Lutheri, Bucerii, Philippi, Caluini, Kemnitij, Hamelmanni, & omnium aliorum, sunt illa verba Matt. 26. *Bibite ex hoc omnes;* id enim editum esse dicit Caluinus, æterni Dei, quo omnes coguntur ad vtramque speciem Sacramenti percipiendam.

RESPON-

RESPONDEO; Hæc verba dicuntur solis Apostolis, qui tum ad mensam cum Christo sedebant. Id probo hac ratione: Particula, *omnes*, non semper in Scriptura accipitur vniuersalissimè pro omnibus hominibus, sed sæpe pro omnibus certi alicuius generis. Alioqui illud Pauli: *Omnes querunt quæ sua sunt*, includeret etiã sanctissimos quosque; & illud: *Omnes peccauerunt*, Christum quoque; comprehenderet; & illud: *Clamauerunt oēs*, *Crucifige eum*; & similia, in Apostolos Domini conuenirent.

Videndum igitur est, an illud: *Bibite ex eo omnes*, vniuersalissimè capiatur, an pro aliquo certo genere. Et quidem vniuersalissimè, id est, pro omnibus hominibus capi non potest: nam sequeretur debere Sacramentum dari Turcis, Iudæis, Ethnicis; & illi enim homines sunt. Oportet igitur pro certo genere hominum illud accipere: quæro igitur quod sit illud hominum genus. Si dixerint omnes viros, excludentur fœminæ: si omnes fideles, includentur infantes, quos tamen etiam aduersarij excludunt. DICENT, esse omnes fideles adultos. SED IN PRIMIS gratis hoc dicent; nec enim id facillè probare poterunt. DEINDE includentur abstemij, quos tamen etiam ipsi plerumque excipere solent. DENIQUE repugnat Marcus apertissimè, qui sic ait cap. 14. *Et biberunt ex eo omnes*; illa enim verba respondent illis: *Bibite ex eo omnes*. Quare eodem modo accipitur, *omnes*, apud Matthæum, & apud Marcum. Apud Marcum autem non intelliguntur per, *omnes*, omnes fideles adulti: nec enim verum esset: *Biberunt ex eo omnes*; ergo nec apud Matthæum intelligi possunt omnes fideles adulti. Quod si fortè dicant apud Marcum per, *omnes*, intelligi omnes fideles adultos, quia in Apostolis biberunt omnes; colligemus iam non obligari fideles ad calicem Domini bibendum, quia mandatum iam impleuerunt; iam enim biberunt, vt eis fuerat imperatum.

Restat igitur, vt mandatum solis Apostolis datum fuerit. Id quod potest etiam confirmari ex circumstantiis totius illius loci Euangelistæ Matthæi. Omnes enim clamant, hæc verba solis Apostolis dicta esse: *Cœnantibus*, inquit, *eis*. Quid est, *eis*, nisi Apostolis? Sequitur: *Accipit IESVS panem, & benedixit, ac fregit, deditq; discipulis suis*. Quibus discipulis dedit, nonne illis qui cum illo cœnabant? Sequitur: *Et ait; Accipite, & comedite, hoc est corpus meum*. Certè illis dixit: *Accipite, & comedite*, quibus dedit comedendum; dedit autem Apostolis solis,

solis, ut iam ostendimus. Sequitur: *Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis.* Quibus illis: iisdem, quibus dederat panem, id est, solis Apostolis. Sequitur: *Dicens; Bibite ex hoc omnes.* Quibus hoc dixit, nisi illis, quibus dedit calicem? nam dedit dicens. Dedit autem solis Apostolis, ergo solis Apostolis dixit. Sequitur: *Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti, tunc dicit illis; Omnes vos scandalum patiemini in me, etc.* Qui dixerunt hymnum cum Christo? qui exierunt in montem Oliveti? qui erant omnes illi scandalum passuri in illa nocte? nonne soli Apostoli? Clarissimè igitur patet, verba illa ad solos Apostolos pertinere.

Sed videamus nunc quid adferant aduersarij, ut probent illa dici ad omnes fideles. Lutherus in lib. de captiu. Babyl. cap. de Eucharistia tribus argumentis probat, illud: *Bibite ex hoc omnes*, non ad solos Apostolos dictum esse.

PRIMUM est, quia non sine mysterio Dominus non dixit, *Manducate ex hoc omnes*, sicut dixit: *Bibite ex hoc omnes*, mirum præuidebat futuros, qui dicerent, panem omnibus datum, calicem non item. Idem argumentum habet Caluinus in antidoto articulorum Parisiensium, art. 7.

RESPONDEO; Negamus, Christum non dixisse: *Manducate ex hoc omnes*. Tametsi enim id Euangelistæ non scripserint, Ecclesia tamen ex Apostolica traditione edocta, in sacro Canone Missæ disertis verbis ponit, Christum dixisse: *Manducate ex hoc omnes*. Quam partem Canonis refert etiam S. Ambrosius lib. 4. de Sacram. cap. 5. & post eum Paschasius in lib. de corpore Christi, cap. 15. Sed quid si etiam certò contra-
ret, a Christo dictum non fuisse: *Manducate ex hoc omnes*, ut ab eo dictum fuisse constat: *Bibite ex hoc omnes*, quid in de aduersarij nostri lucrarentur? omninò nihil: causa enim eius diuersitatis esset in promptu. Dominus enim panem fregit, & unicuique partem suam dedit, non autem dedit panem integrum, quem inter se diuiderent, ideò non fuisset necesse dicere: *Manducate ex hoc omnes*. At calicem vnum & eundem dedit, ut ex eodem biberent omnes; dixit igitur: *Bibite ex hoc omnes*, ut intelligeret primus, non totum sibi exhauriendum, sed tantum relinquendum, quod omnibus sufficeret.

SECUNDUM argumentum. Iisdem dictum est: *Manducate*, quibus dictum est: *Bibite*. Vel igitur totum Sacramentum datum est solis presbyteris, vel simul etiam laicis. Si laicis etiam

etiam, ergo omnibus dictum est: *Manducate, & bibite*. Si solis presbyteris, ergo non licet laicis dare ullam partem Sacramenti, nec eis dictum erit, *Manducate*; nõ enim temerè dandum est, cui Christus prima institutione non dedit. De hac ratione ita gloriatur Lutherus: *Ego, inquit, fateor, ista meratione mihi iniuncta superatum, nec legisse, nec audivisse, nec invenisse, quod contra discam.*

RESPONDEO; Christus prima illa institutione, Apostolis solis dedit totum Sacramentum, vt antè probatum est. Nec tamen valet illa Lutheri consequentia; Christus non dedit laicis, ergo non potest dari à nobis. Nam etsi non dedit, non tamen prohibuit dari: & alibi iussit etiam dari, cum ait: *Hoc facite*, de quo loco postea dicemus.

TERTIUM argumentum. Christus dixit: *Hic est sanguis meus, qui pro vobis, & pro multis effundetur*. Hic clarissimè vides, sanguinem dari omnibus, pro quorum peccatis fusus est. Quis autem audeat dicere pro laicis non esse fusum? ergo omnibus datur, & omnibus dicitur: *Bibite*. De hoc argumento sic Lutherus triumphat: *Hoc, inquit, maxime omnium arguet, penitus que me concludit.*

RESPONDEO; Argumentum hoc verè concludit, non pro Lutero, sed contra ipsum. Nam si sanguis Domini dandus esset omnibus, pro quibus fusus est; dandus esset omnibus omninò hominibus, etiam Turcis, Iudæis, Ethnicis, & quibuscunque impiis. Sanguis enim ille pro omnibus fusus est, vt Scripturæ passim tradunt, Coloss. i. i. Corinth. 15. i. Ioan. 2. & alibi. Philippus in Confessione Augustana, in articulo de vtraque specie, probat illud: *Bibite ex hoc omnes*, dictum esse nõ solum Apostolis, sed etiam aliis, quia Ecclesia Corinthiorum à Paulo, qui à Domino edoctus fuerat, instituta, vtraque specie utebatur.

RESPONDEO; Argumentum est nimis infirmum. Ecclesia enim Corinthiorum utebatur vtraque specie, quia Paulus, vel Domini exemplo, vel aliunde ostendit, & tradidit, licitam esse Communionem sub vtraque specie. Sed nec Paulus citavit illud mandatum: *Bibite ex hoc omnes*; nec vlllo verbo docuit, esse necessariam omnibus Communionem sub vtraque specie.

Ioanñes Calvinus lib. 4. Institut. cap. 17. §. 48. 49. & 50. antiquam solutionem nostram refellat, ita præfatur: *Alterum, inquit, effugium est, solos Apostolos in huius Cæna participationem*

nem

nem à Christo admissos, quos iam in sacrificiorum ordinem al-
legerat, & cooperauerat. Velim tamen mihi ad quinq; postulata
respondeant: quibus elabi non poterunt, quin facie cum sui
mendaciis reuincantur. Hęc ille. Sed nec postulata illa quinq;
aliquid momenti habent ad refellendum id quod asserimus.

PRIMUM postulatam est: Quo oraculo reuelata sit nobis ea
solutio? RESPONDEO; Oraculo Spiritus sancti per Scriptu-
ram Matthæi, & Marci, vt supra ostendimus.

SECUNDVM: Cur meliore illo seculo ab Apostolis admil-
lesque annos postea sine exceptione omnes fiebant viri & que
Symboli participes? Ignorabaturne Status Ecclesia, quos Christus
conuiuas ad cœnam suam admisisset? RESPONDEO; Fallissi-
mum est, quod Calvinus assunt: iam enim ostendimus in
Communione domestica, & egrorum, & laica clericorum,
& in ipso etiam publico cœtu in templis sub vna specie fuisse
communicatum in antiquissima Ecclesia. Deinde si esset ve-
rum, quod ipse assumit, non propterea sequeretur verba illa:
Bibite ex hoc omnes; dicta esse aliis, quàm Apostolis. Nam Ec-
clesia vti potuit vtraque specie, quia Dominus id non prohib-
uit, etiam si non iusserit.

TERTIVM postulatam: Cur de pane simpliciter dixit, *Et
ederent, de calice, vt omnes biberent*? QVARTVM; Si Dominus
solis Apostolis, vt sacerdotibus, Sacramentum dedit, quo iure
datur nunc, vel ex parte, laicis? Ad hæc responsum est paulo
antè: sunt enim hæc Lutheri argumenta, primū & secundum.

VLTIMVM postulatam: An mentiebatur Paulus, cum di-
cebat Corinthiis se accepisse à Domino, quod illis tradiderat
Nam postea traditionem declarat, vt omnes promiscue & vtraque
Symbolo communicarent. RESPONDEO; Apostolus nequaquam
mentiebatur: sed planè mentitur Calvinus, dum ei tribuit,
quod ipse non dicit. Non enim Paulus ita declarat traditio-
nem Domini, vt dicat debere omnes diuino mandato sub
vtraque specie communicare. Sed de loco Pauli infra plura dice-
mus; & iam aliquid diximus in solutione argumenti Philippi.

Martinus Kemnitius loco citato in Examine, pag. 63. ad-
dit hoc argumentum, quod more suo verbosissimè persequit-
tur. Christus dixit: *Accipite, edite, bibite*; sed priora duo Syno-
dus Tridétina vult ad laicos etiam pertinere; ergo & tertium
illud, *Bibite*, ad laicos pertinet: nulla enim assignari potest
caussa diuersitatis.

RESPON

RESPONDEO; Remoueantur mendacia, & argumentum per se corruet. Nusquam enim Synodus Tridentina scriptum reliquit, illa verba: *Accipite, edite*, ad laicos pertinere, illud autem, *Bibite*, non pertinere. Concilium id solum docet, non teneri eos, qui Sacramentum non conficiunt, siue laici sint, siue sacerdotes, iure diuino ad vtramque speciem; cur autem qui conficiunt ad vtramque speciem teneantur, ratio est, quia sacrificium integrum esse, & integrè consumi debet.

Hermannus Hamelmannus in lib. de vtraque specie par. 2. duo argumenta profert, præter argumenta Lutheri. PRIMVM est; Si solis Apostolis dictum esset: *Bibite ex hoc omnes*; ergo soli Episcopi communicare deberent sub vtraque; illi enim soli Apostolis succedunt. RESPONDEO; Etiam Sacerdotes succedunt Apostolis quatenus ad illos etiam pertinet præceptum conficiendæ Eucharistiæ, quod datum fuit Apostolis per illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem*. Quare Sacerdotes etiam, propter perfectionem Sacramenti, tenentur sumere vtramque speciem, cum conficiunt Eucharistiam.

SECVDVM argumentum Hamelmanni. Dominus ait Marc. 13. *Quod vobis dico, omnibus dico*; ergo illud: *Bibite ex hoc*, dictum Apostolis, omnibus dictum esse censendum est. RESPONDEO; Marcus non absolutè, & simpliciter posuit: *Quod vobis dico, omnibus dico*, sed addidit, *Vigilate*. Id ergo omnibus dictum est, vt vigilemus, & ad iudicium præparemur, de quo in eo loco Dominus concionatus fuerat, & multa omnibus vtilia dixerat. Alioqui si omnia quæ dicta sunt Apostolis, ad omnes pertinerent, oporteret omnes ire per mundum vniuersum, & prædicare Euangelium omni creaturæ, & alia id genus, quæ nemo sanæ mentis concederet. Atque hæc de primario aduersariorum fundamento.

TERTIVM testimonium Scripturæ est illud Luca: *Hoc facite*; iubet enim Dominus, vt faciant, quod ipse fecit. Ipse autem tria fecit, consecrauit, sumpsit, & distribuit omnibus præsentibus vtramque speciem: debent igitur Apostoli, & qui eis succedunt nõ tantum consecrare, & sumere, sed etiam omnibus præsentibus dare speciem vtramque. Et confirmatur argumentum ex illa particula: *Similiter & calicem*. Nam ista particula (vt Kemnitius diligenter obseruari iubet pa. 533. & 535.) significat eandem esse rationem panis, & calicis: & sicut Dominus accepit, & dedit panem, & dixit: *Hoc facite*; ita quoque

quoque similiter accepisse, & dedisse calicem, & dixisse: *Hoc facite.*

RESPONDEO; Mirabilis est providentia Dei in sanctis literis: nam ut non haberent hæretici iustam excusationem, sustulit eis omnem tergiversandi occasionem. Nam Lucas illud, *Hoc facite*, posuit post datum Sacramentum sub specie panis, post datum autem calicem illud non repetiuit, ut intelligeremus iussisse Dominum, ut sub specie panis omnibus distribueretur Sacramentum; sub specie autem vini non item.

Nec quidquam momenti habet illud, *similiter*, quod tantoperè Kemnitius vrget: nam non refert illud, *similiter*, nisi acceptionem; est enim sensus, Similiter postquam cœnavit, accepit calicem. Quod autem non referat omnia, quæ Christus fecit circa panem, ut velle Kemnitius, patet, quia Christus panem nõ solùm accepit, & benedixit, & dedit, sed etiam fregit, & fractum diuisit inter accumbentes: calicem autem non fregit, nec diuisit ipse discumbentibus, sed dedit integrum, ut vnus alteri porrigeret. Præterea Paulus I. Cor. II. cum habeat eandem particulam, *similiter*, non tamen habet, *dedit*, sed solùm, *accepit*. Non igitur illud, *similiter*, referri potest ad verbum, *dedit*. Quod autem non referat illud mandatum, *Hoc facite*, perspicuum est ex ipso contextu; sic enim legitur *Similiter & calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic calix, &c.* Vbi debet subintelligi verbum, cum quo benè cohæreat ille accusatiuus *calicem*. tale autem verbum non est, *Hoc facite*. Quæ enim esset hæc oratio, Similiter & calicem hoc faciet? Sententia ergo illa est, quam diximus: *Similiter & calicem accepit dicens, &c.*

QUARTVM testimonium Scripturæ est in verbis illis Beati Pauli I. Corinth. II. *Ego accepi à Domino, quod & tradidi vobis, &c.* Traditio Apostolica sine dubio omnes obligat: tradidit autem Paulus omnibus vtramq; speciem esse sumendam. Et præterea Paulus tam post speciem panis, quam post speciem vini repetit Domini mandatum: *Hoc facite*. Et denique postea adiungit: *De pane illo edat, & de calice bibat*. In hoc argumento mirè sibi placent aduersarij. Lutherus in libro de captiu. Babil. cap. de Eucharistia: *Vltimo, inquit, stat institutum Paulus, omnium obstruens ora, &c.* Et infra: *Non dicit, inquit, permisi vobis. Et infra: Tradidisse est præcepisse. Et in li. contra Angliæ Regem: Hoc argumentum, inquit, dixit assertori Sacramentorum, Noli me tangere.*

RESPONDEO; In vltimis verbis nulla est difficultas; illud enim: *De pane illo edat, &c.* sequitur post ea verba: *Probet seipsum homo, &c. sic de pane illo, &c.* Quibus verbis non iubet Apostolus, vt fideles edant panem, vel calicem bibant absolute; sed modum præscribit, quo vti debent, si edere, & bibere velint vtiliter.

PORRO illa verba: *Ego tradidi vobis*, in nullo auctore significarunt vnquam, Ego præcepi, seu imperaui. Et DEINDE, quam esset pulchra illa verborum Pauli connexio, si ita efferretur: *Ego tradidi vobis, id est, mandaui, quoniam Dominus IESVS, in qua nocte tradebatur: Et illud I. Corinth. 15. Tradidi vobis, quoniam Christus mortuus est*, quam pulchrè hoc modo interpretaremur: *Præcepi vobis, quod Christus mortuus est?* ADDE, quòd Kemnitius in secunda parte Examinis, pag. 541. non est veritus Prophetæ Germanico Luthero in faciem resistere. Scripsit enim illud *tradidi*, non significare Præcepi, cuius tamen contrarium, vt supra citauimus, Lutherus dixerat.

Sed tamen alio modo ex eodem verbo Kemnitius argumentatur, & vt ipse dicit, pulcherrimum conficit argumentum. Paulus enim cum ait, *tradidi*, non præcipit: non enim ausus fuit in vsu Sacramentorum aliquid præcipere, sed tradit Christi præceptum. Et ne putemus eum tradere præceptum solis presbyteris, qui erant Corinthi, in principio epistolæ dicit se scribere omnibus qui erant Corinthi; immò etiam omnibus aliis Christianis. Nam addidit: *Cum omnibus, qui inuocant nomen Domini nostri IESV CHRISTI.*

SEDHæc omnia falsa, friuola, & ineptissima sunt. Nam INPRIMIS falsum est, Paulum tradidisse præceptum Christi de vtraque specie sumenda. Quid enim tradiderit explicat, cum ait: *Quoniam Dominus IESVS, in qua nocte tradebatur, accepit panem, &c.* vbi videmus tradi historiam de institutione Sacramenti, non autem præceptum de vtraque specie sumenda.

DEINDE falsum est, Paulum nihil fuisse ausum præcipere circa vsum tanti Sacramenti; illud enim: *Probet seipsum homo*, præceptum Pauli est, nec enim in Euangelio legitur. Et illa: *Cum conuenitis, inuicem expectate, & Qui esurit, dormi manducet*, eiusdem Apostoli sunt. qui etiam plura se ordinaturum asserit, cum ait: *Cetera cum venero, disponam.* Quare

N n n Augu-

Augustinusepistol. 118. Apostolorum præceptum esse dicit, ut hoc Sacramentum à ieiunis sumatur.

POSTREMO falsum est, epistolam ad Corinthios scriptam esse ad omnes fideles, ita ut omnia, quæ ibi habentur, ad omnes pertineant. Num enim ad omnes pertinet: *Audiuimur vos fornicatio, qualis nec inter Gentes?* &c. *Alius dicit: Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cepha?* Porro illud in inscriptione: *Cum omnibus qui inuocant nomē Domini*, non significat scribi epistolam ad omnes, sed significat scribi ad Corinthios, quibus Apostolus præcatur pacem & gratiam cum omnibus, qui inuocant nomē Domini nostri IESU CHRISTI. Nec tamen negamus, quin epistola illa aliquo modo ad omnes pertineat; doctrina enim, quæ ibi traditur, communis est omnibus: sed non idèd omnia, quæ ibi dicuntur, ad omnes pertinent, ac si ad omnes scripta esset.

Iam verò illud, *Hoc facite*, quod in hac epistola bis ponitur, nihil causæ nostræ officit. Nam post panis consecrationem absolue ponitur: *Hoc facite in meam commemorationem*, post calicem autem idem repetitur, sed cum conditione: *Hoc*, inquit, *facite quotiescumque biberis*. Et certè non sine causâ Spiritus sanctus modum loquendi mutauit. Non significat igitur hæc verba postea, ut calix debeat dari, vel luminè cessariò, sed modum præscribunt, ut si id fiat, fiat in memoriam Dominicæ passionis.

Quæritur à Doctoribus, quid propriè demonstret illud, *Hoc*, cum Dominus ait: *Hoc facite*; an demonstret id, quod Dominus egit, id est, consecrationem, & distributionem, an quod egerunt discipuli, id est, manducationem, & bibitionem, an utrumque simul. Sed ad rem nostram id non refert, quando constat illud præceptum non dari absolute, nisi de vna specie.

Videtur tamen sententia Ioannis à Louanio valde probabilis, qui docet, verba Domini apud Lucam, ad omnia referri, id est, ad id, quod fecit Christus, & id, quod egerunt Apostoli, ut sensus sit: Id quod nunc agimus, ego dum consecro, & porrigo, & vos, dum accipitis, & comeditis, frequentate deinceps usque ad mundi consummationem. Profert enim prædictus auctor veteres Patres, qui illa verba modò referunt ad Christi actionem, ut Cyprianum epist. 3. lib. 2. & Damascenum lib. 4. de fide, cap. 14. modò ad actionem discipulorum, ut Ba-
filium

filium lib. regularum moralium, reg. 21. & Cyrillum Alexandrianum lib. 12. in Ioan. cap. 58. Paulum autem idem auctor docet referre potissimum illa verba ad actionem discipulorum, id quod ex verbis sequentibus colligitur: *Quotiescunq; enim, inquit, manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.* Et præterea idem planum fieri potest ex instituto, & proposito beati Pauli. Nam Apostolus eo loco emendabat errorem Corinthiorum, Corinthij autem non errabant in consecratione, sed in sumptione, quia non debita cum reuerentia sumebant: quare accommodat ea verba ad suum usum, ac docet, Christum præcepisse, vt actio cœnæ celebraretur in memoriam passionis, & ideò attentè, & reuerenter sumenda esse tanta mysteria.

CAPVT XXVI.

Refelluntur obiectiones ex Patribus.

MULTA loca ex Patribus aduersarij citant; quæ duabus de causis parum, aut nihil eis prodesse possunt. PRIMO, quia iisdem Patribus (vt Ioannes à Louanio rectè monuit) in rebus grauioribus nihil credunt. Maior pars eorum Patrù apertissimè docet transubstantiationem panis in carnem vi consecrationis, quam tamen aduersarij magno consensu reiiciunt, & cum citantur à nobis Patres, ipsi ad solum verbum Dei prouocant, Patribus omnibus contemptis. SECUNDO, quia reuera Patres bene intellecti nihil eorum habent, quæ ipsi illis tribuunt. Nec tamen mirandum esset, si aliquis eorum obscurius loqueretur, cum tempore ipsorum non fuerit ista quæstio introducta, sitne vtraque species necessariò sumenda.

Percurramus Patres, quos illi citant, ordine temporum, quo floruerunt. IGNATIUS in epistola ad Philadelphenses: *Vnus est, inquit, panis omnibus confectus, & unum poculum omnibus distributum.*

Respondeo PRIMVM; In Latinis codicibus, non habetur, vnus calix omnibus distributus, sed vnus calix totius Ecclesie. Est enim communis calix, quia pro omnibus offertur Deo. Neq; multum fidendum est Græcis codicibus, quos Kemniti⁹ magni facit: multi sunt enim in eis errores, vt quiuis facile animaduerteret qui conferret eos codices Græcos, qui nunc

Nnn 2 exstant,